

Geografija Azije

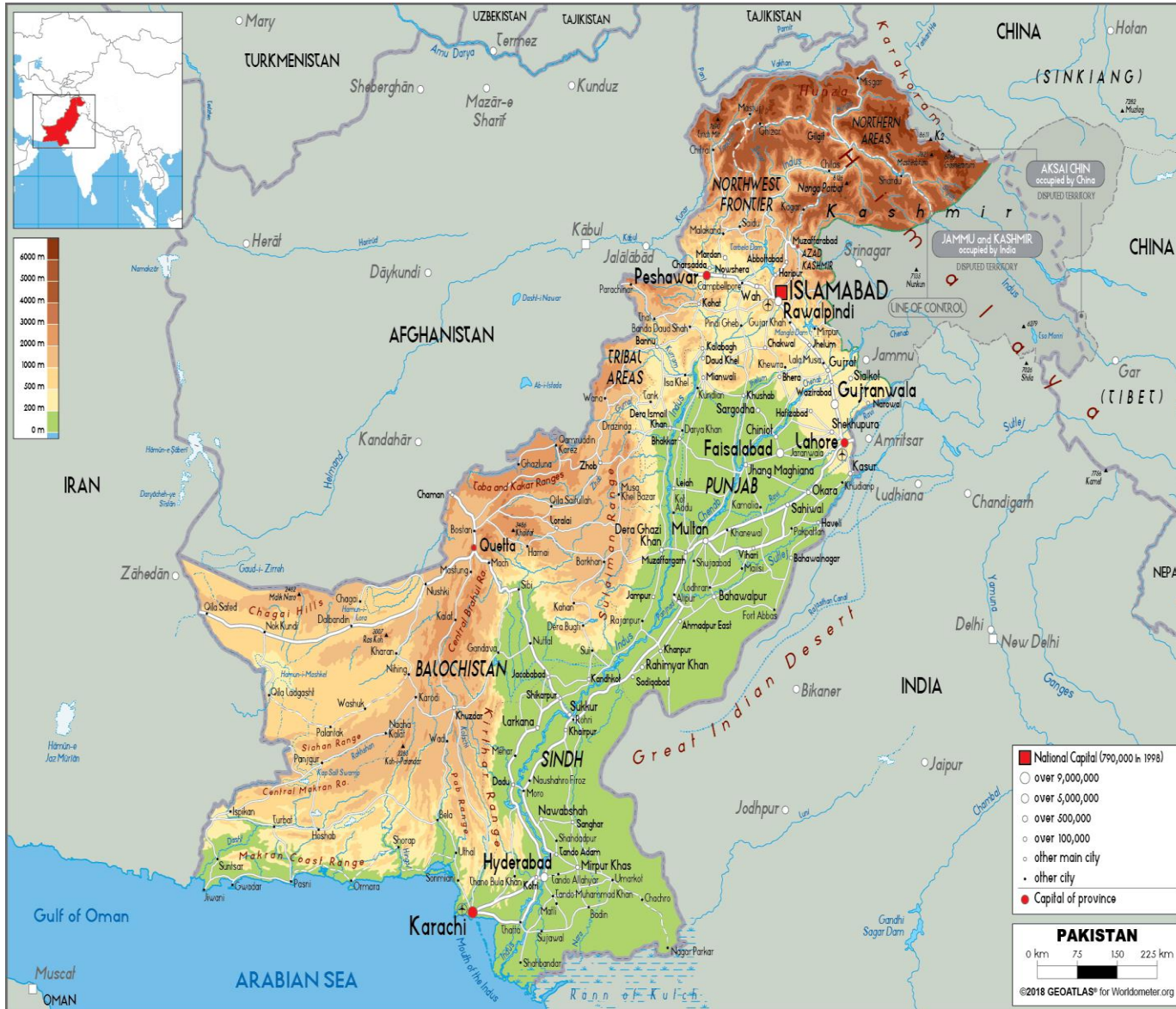
Pakistan – država iza kriza

4. predavanje

Izv. prof. Jelena Lončar

Uvod

Sl. 1. Fizička karta Pakistana

- Pakistan - podijeljen u tri glavna geografska područja: sjeverno gorje, nizina rijeke Ind u središtu i na istoku, te visoravan Balučistan na jugu i zapadu.
- Srednja visina terena – 900 m.
- Kontrolira prolaz Khyber i Bolan, tradicionalne rute za invaziju između središnje Azije i indijskog potkontinenta.

POVIJEST

- **Civilizacija doline Inda** (ili Harappa civilizacija) - jedna od najstarijih na svijetu.
- Stara najmanje 5000 godina.
- Proširila se na veći dio današnjeg Pakistana.
- Tijekom 2. tisućljeća prije Krista ostaci ove kulture stopili su se s migrirajućim indoarijskim narodima.

Izvor: McIntosh, Jane (2008). The Ancient Indus Valley: New Perspectives. ISBN 978-1-57607-907-2. Background from <http://www2.demis.nl/mapserver/mapper.asp>

Indus Valley Civilisation -Mature Phase- (c. 2600-1900 BCE)

- Područje je u sljedećim stoljećima prolazilo kroz **uzastopne invazije** Perzijanaca, Grka, Skita, Arapa (koji su donijeli islam), Afganistanaca i Turaka.
- Mogulsko Carstvo procvjetalo je u 16. i 17. stoljeću.
- Britanci su dominirali regijom u 18. stoljeću.
- **Rijeka Ind** i njezine pritoke privlače većinu stanovnika - pokrajina Punjab je najgušće naseljena.
- Susjedne zemlje (4): granice - Afganistan 2.670 km; Kina 438 km; Indija 3.190 km; Iran 959 km.

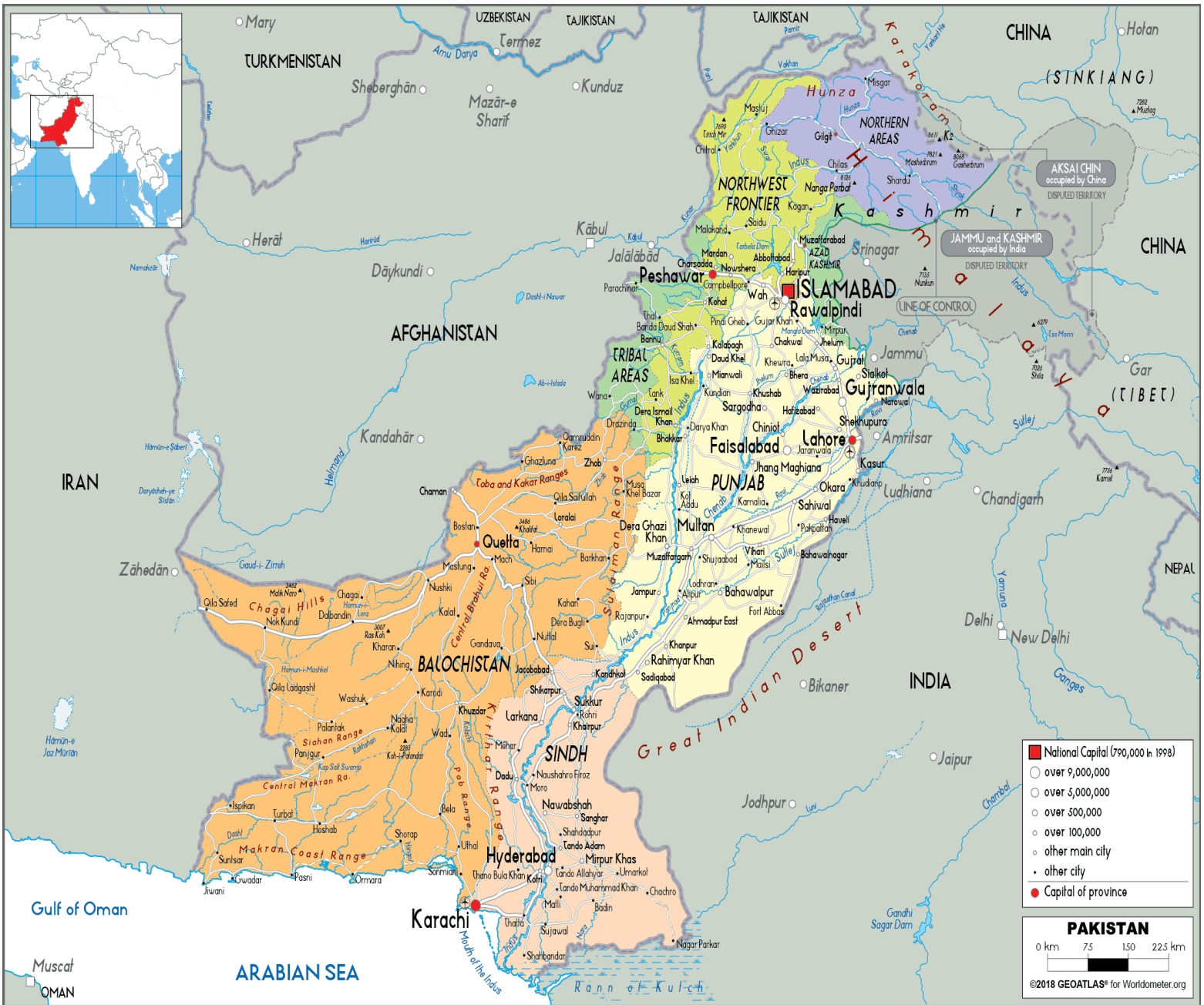
660-750 Umayyad Dynasty – Damascus (Syria)

Empire spread because of their tolerance for Jews & Christians, but they had to pay a tax called *Jizya*

Izvor: <https://www.quora.com/What-was-Pakistan-under-the-Arab-Empire-or-the-Islamic-Rule>

Sl. 2. Politička karta Pakistana

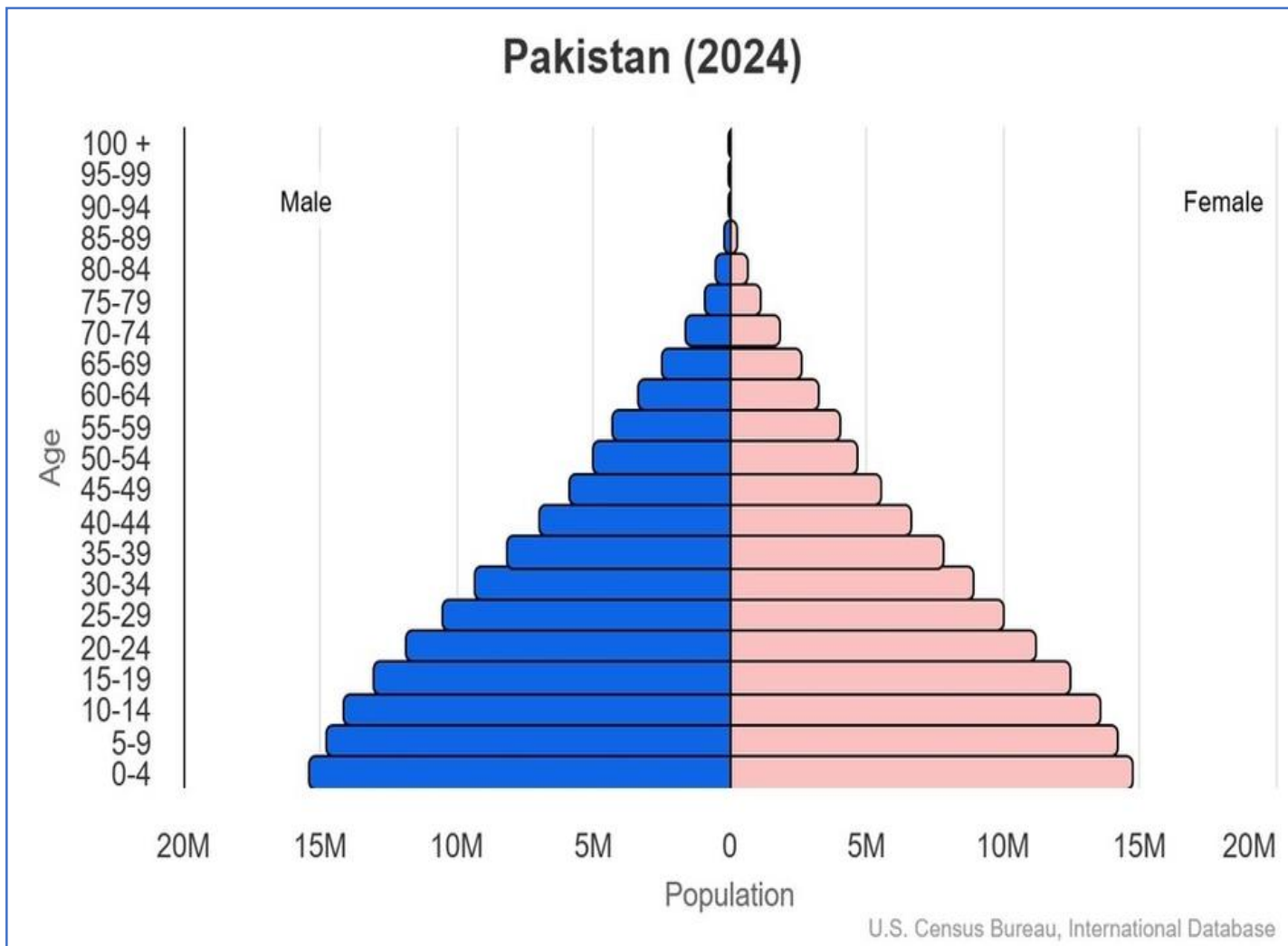
- Pakistan – politički nestabilan.
- Muslimanski nacionalizam i neprijateljstvo prema ulozi SAD-a u muslimanskom svijetu općenito i pakistanskoj regiji posebno.
- Pakistan je bio samo djelomičan saveznik u 'ratu protiv terorizma' (Pakistanski Talibani) - ali još uvijek vitalan i nezamjenjiv.
- Pakistan ujedno posjeduje nuklearno oružje i jednu od najmoćnijih vojski u Aziji.

Porijeklo imena Pakistan

- 'Pakistan' kao naziv potpuno je umjetna konstrukcija.
- Izmislio je **Rehmat Ali**, indijski muslimanski student u Britaniji 1933. > da opiše budućnost muslimanske države na SZ tadašnjeg brit. Indijskog carstva.
- Ono obuhvaća Punjabce, Patane, Kašmirce, Sindhe i narode Balučistana.
- Njihovi različiti dijelovi imena čine riječ Pakistan.
- 'Pak' pak znači 'čist' u urdu, pa bi Pakistan trebao biti '**Zemlja čistih**'.

Stanovništvo

Sl. 3. Dobno-spolna piramida stanovništva Pakistana

0-14 godina: 34,81% (muškarci 44.002.871/žene 42.216.200)
15-64 godine: 60,41% (muškarci 76.548.821/žene 73.065.518)
65 godina i više: 4,77% (muškarci 5.482.633/žene 6.337.508) (procjena 2023.)

Prosječna dob: 22 godine

Etničke skupine:

Punjabi 44.7 %, Paštuni (Patani) 15.4 %, Sindi 14.1 %, Saraiki 8.4 %, Mohadžiri 7.6 %, Balučistanci 3.6 %, ostali 6.3 %.

Sl. 4. Distribucija glavnih etničkih skupina u Pakistanu

Jezici

Punjabi 48 %, Sindhi 12 %, Saraiki (varijanta Punjabija) 10 %, Paštu 8 %, Urdu (službeni) 8 %, Baludži 3 %, Hindko 2 %, Brahui 1 %, Engleski (službeni; *lingua franca* pakistanske elite i većine vladinih ministarstava), ostali 8 %.

Službeni jezik Pakistana – **urdu**.

Povezano s 'hordom' - od tursko-perzijske riječi za vojni logor.

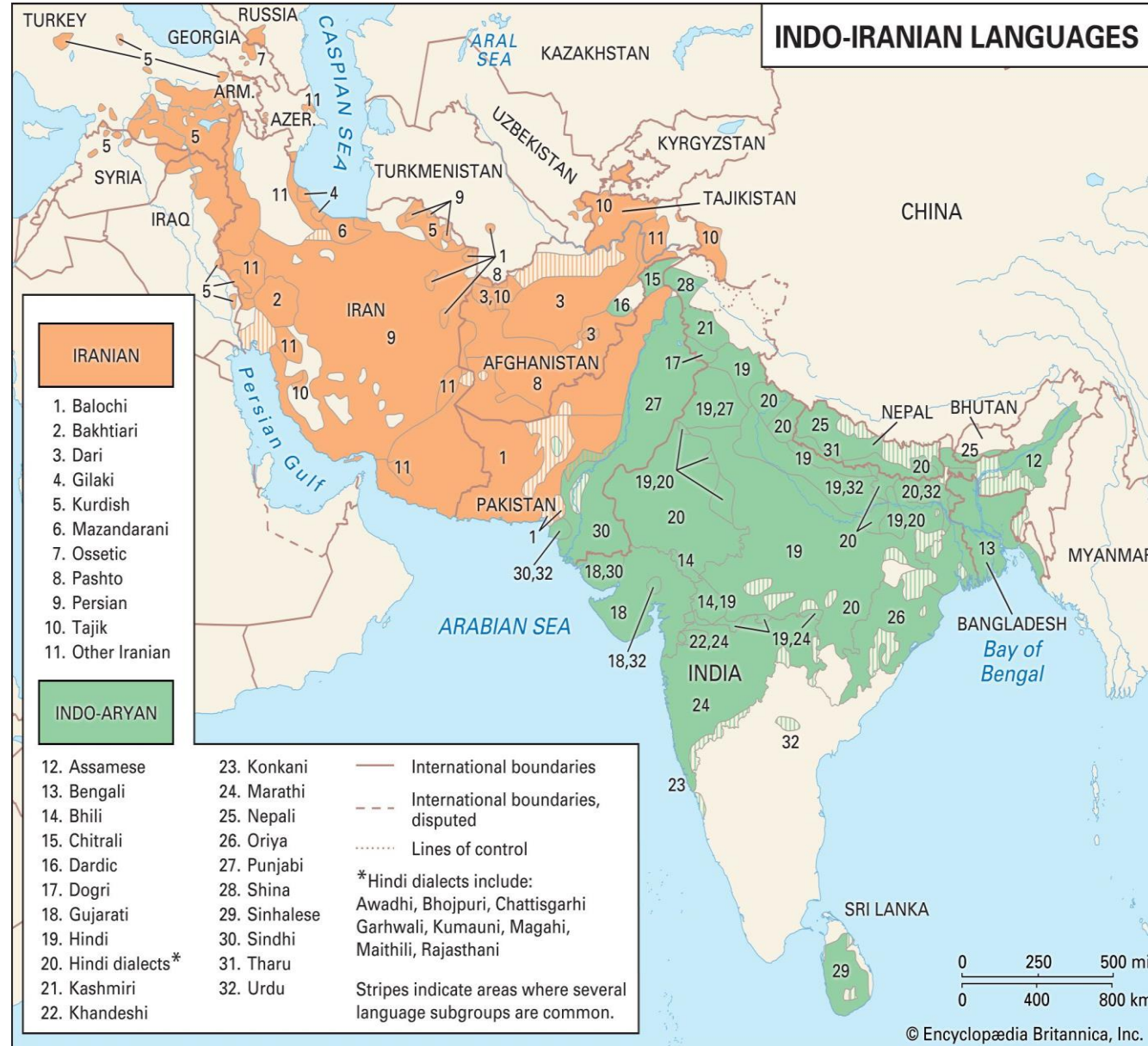

Izvor: https://www.researchgate.net/figure/Distribution-of-major-ethnic-groups-in-Pakistan_fig1_240798759

Sl. 5. Jezici na prostoru JZ i južne Azije

Jači nego što izgleda

- Razvio se kao vojnički dijalekt muslimanskih vojski indijskog potkontinenta u srednjem vijeku.
- Mješavina lokalnog hindustanskog s perzijskim i turskim riječima.
- Većina ljudi današnjeg Pakistana nije govorila taj jezik.
- To je jezik muslimana u centru starog mogulskog carstva - sa sjedištem u gradovima Delhi, Agra, Lucknow, Bhopal i Hyderabad - duboko u današnjoj Indiji.

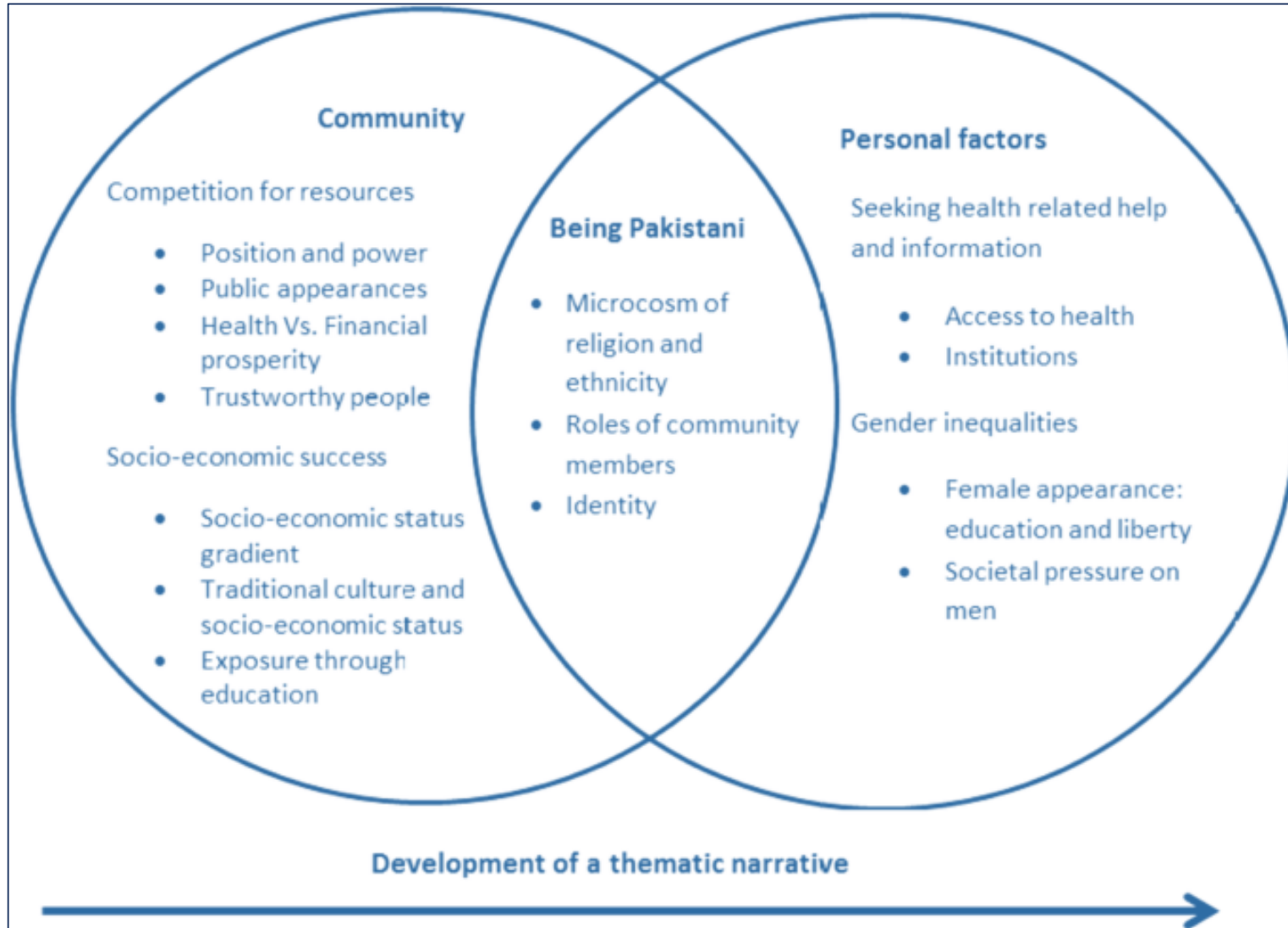
- **Urdu** - danas službeni jezik Pakistana, jezik državnog obrazovnog sustava, nacionalnih novina i filmske industrije.
- Jedini koji ga govore kod kuće su Mohadžiri - ljudi koji su migrirali iz Indije nakon podjele 1947. godine - oni čine samo 7 % stanovništva Pakistana.
- Ono što je sada Pakistan nije ni približno tako umjetna konstrukcija kao što je stari Pakistan iz 1947. – 71.
- Ima geografsko jedinstvo - u osnovi je dolina rijeke Ind.
- U mnogo većoj mjeri nego većina postkolonijalnih država, Pakistan stoga ima središnje geografsko jedinstvo i logiku.

Slaba država, jako društvo

- Pakistanci državu traže za pokroviteljstvo i usluge i to okreću u svoju prednost u funkcioniranju zakona i birokracije.
- Jedva 1 % stanovništva plaća porez na dohodak.
- Najbogatiji zemljoposjednici u državi uopće ne plaćaju izravne poreze.
- Tradicionalna sela su „**male republike**” – upravljaju vlastitom pravdom, poslovima i dohocima.
- Društvena snaga – u povezanosti obiteljskih / klanskih veza.

Socijalne mreže i identiteti

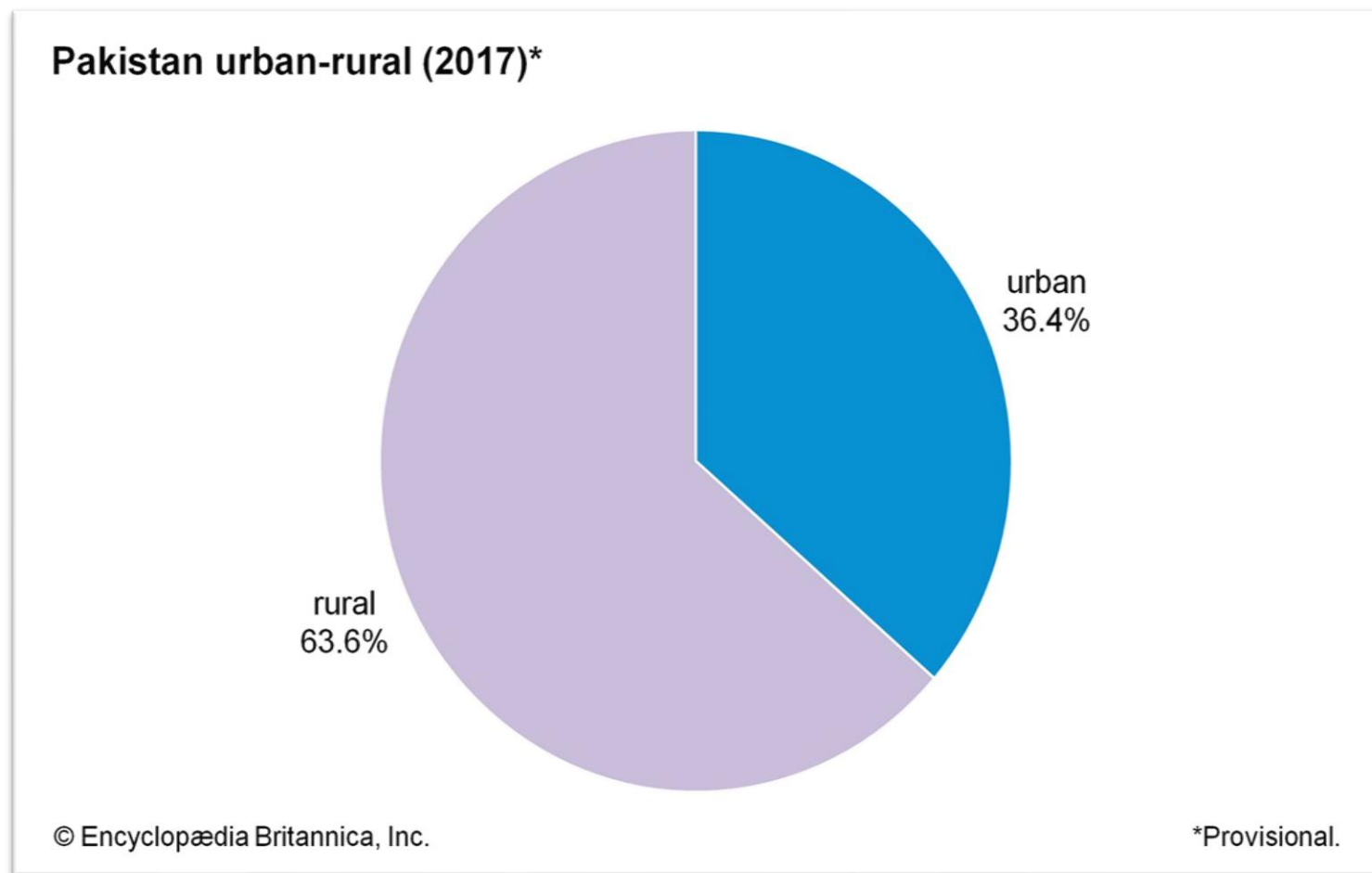
Sl. 6. Identitet Pakistanaca

- Veliki dio Pakistana vrlo je konzervativan, arhaičan, čak ponekad i prilično inertan i čine ga „uspavane mase” različitih društava.

Sl. 7. Odnos urbanog i ruralnog

- **Srodstvo** je ključno za slabost pakistanske države, ali i za njezinu stabilnost, prije svega zbog odnosa sa staležima.
- Pakistanske političke elite, osobito na selu, oslanjaju se na snagu i bogatstvo.
- **Vodstvo klanova** – odgovorni za najsiromašnije.
- Srodstvo igra ključnu ulogu u održavanju dominacije 'feudalnih' elita i mnogih urbanih šefova.

Izvor: <https://www.britannica.com/place/Pakistan/Urban-settlement>

- Pomažući da se elitama nametne određeni stupanj odgovornosti za njihove sljedbenike i spuštanje pokroviteljstva prema dolje - srodstvo također igra ulogu u omekšavanju – u nekoj mjeri – klasne dominacije.
- Jedina institucija koja se tome donekle uspjela oduprijeti u ime državne lojalnosti i profesionalne meritokracije je **vojska**.
- Takav ustroj onemogućuje revolucionarne pojave, ali i mogućnost provođenja reformi i razvoja.

„Ispregovarana država“

- Pakistan – imao jedan civilni i tri vojna režima.
- Bilo je nekoliko različitih pokušaja da se **radikalno promijeni Pakistan.**
- Generali **Ayub Khan i Pervez Musharraf:** vojni vladari u periodu 1958. – 69. i od 1999. – 2008.
-> za model uzeli Mustafu Kemala 'Atatürka'.
- General Zia-ul-Haq, vojni vladar od 1977. - 1988., zauzeo je sasvim drugačiji put.
- Pokušavao ujediniti i razviti Pakistan kroz stroži i **puritanski oblik islama** pomiješan s pakistanskim nacionalizmom.
- Zulfikar Ali Bhutto, osnivač pakistanske Narodne stranke i civilni predsjednik Pakistana 1970-ih.
- Pokušao je iza sebe okupiti pakistanske mase s programom **antielitističkog ekonomskog populizma** pomiješanog s pakistanskim nacionalizam. I svi su propali.

- Svaki od režima su „progutale“ elite za koje su se nadali da će ih smijeniti.
- Bavili se istom **pokroviteljskom politikom** kao i režimi koje su srušili.
- Nitko nije uspio osnovati novu masovnu stranku koju bi činili profesionalni političari i ideološki opredijeljeni aktivisti, a ne **lokalni 'feudalci'**, urbani gazde i njihovi sljedbenici.
- Niti jedan vojni režim nije bio dovoljno dugo jak bez parlamenta – a članovi parlamenta se biraju iz iste stare političke elite i odražavaju društvo kakvo vojni režimi načelno žele promijeniti.

Korumpirana država

- Moderne islamističke političke skupine pokušavaju **zamijeniti politiku klana i pokroviteljstva** 'feudalnih' zemljoposjednika i urbanih gazda - vlastitom verzijom moderne masovne politike.

-> to čine do sada s vrlo ograničenim uspjehom.

- Zakon države mnogi obični ljudi smatraju, ne samo namještenim u korist bogatih, nego i beznadno sporim, korumpiranim i neučinkovitim, ali i stranim
- -> stranim lokalnoj tradiciji, islamu, stvaranju stranih kršćanskih vladara, i dirigiranom od elite u vlastitu korist.

- **Srodstvo** - prema Ginijevom koeficijentu, djelomično odgovorno za iznenađujuće nisku ocjenu društvene nejednakosti u Pakistanu.
- Zapadnjačka retorika o 'korupciji' u Pakistanu sugerira da se može i treba iskorijeniti iz političkog sustava.
- Dokle god politički sustav počiva na pokroviteljstvu i srodstvu, korupcija je s njima isprepletena.

Obilježja pakistanske ekonomije

- Južnoazijsko gospodarstvo nižeg srednjeg dohotka;
- izuzetno visok dug;
- endemska korupcija;
- velika devalvacija valute;
- velika nesigurnost hrane i inflacija;
- ekološki osjetljiv poljoprivredni sektor;
- regionalni sporovi s Indijom i Afganistanom ometaju ulaganja.

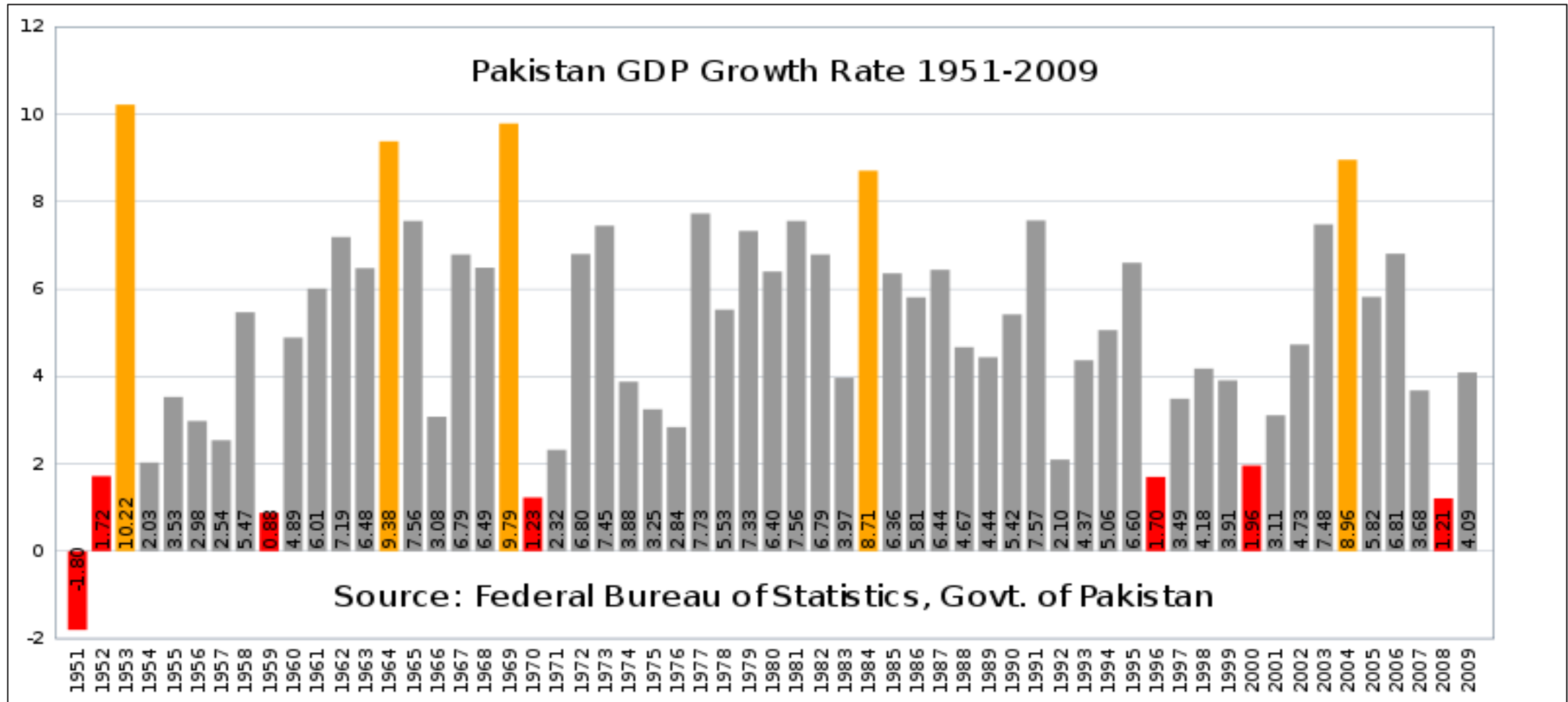
Stvarni BDP per capita

- 5,400 \$ (2023. procjena)
- 5,500 \$ (2022 procjena)
- 5,400 \$ (2021 procjena)

Usporedba sa svijetom: 175.

- BDP - sastav, prema sektoru:
- poljoprivreda: 23,3 % (procjena 2023.)
- industrija: 20,7 % (procjena 2023.)
- usluge: 50,8 % (procjena 2023.)

Sl. 8. Pakistanski BDP 1951.- 2009.

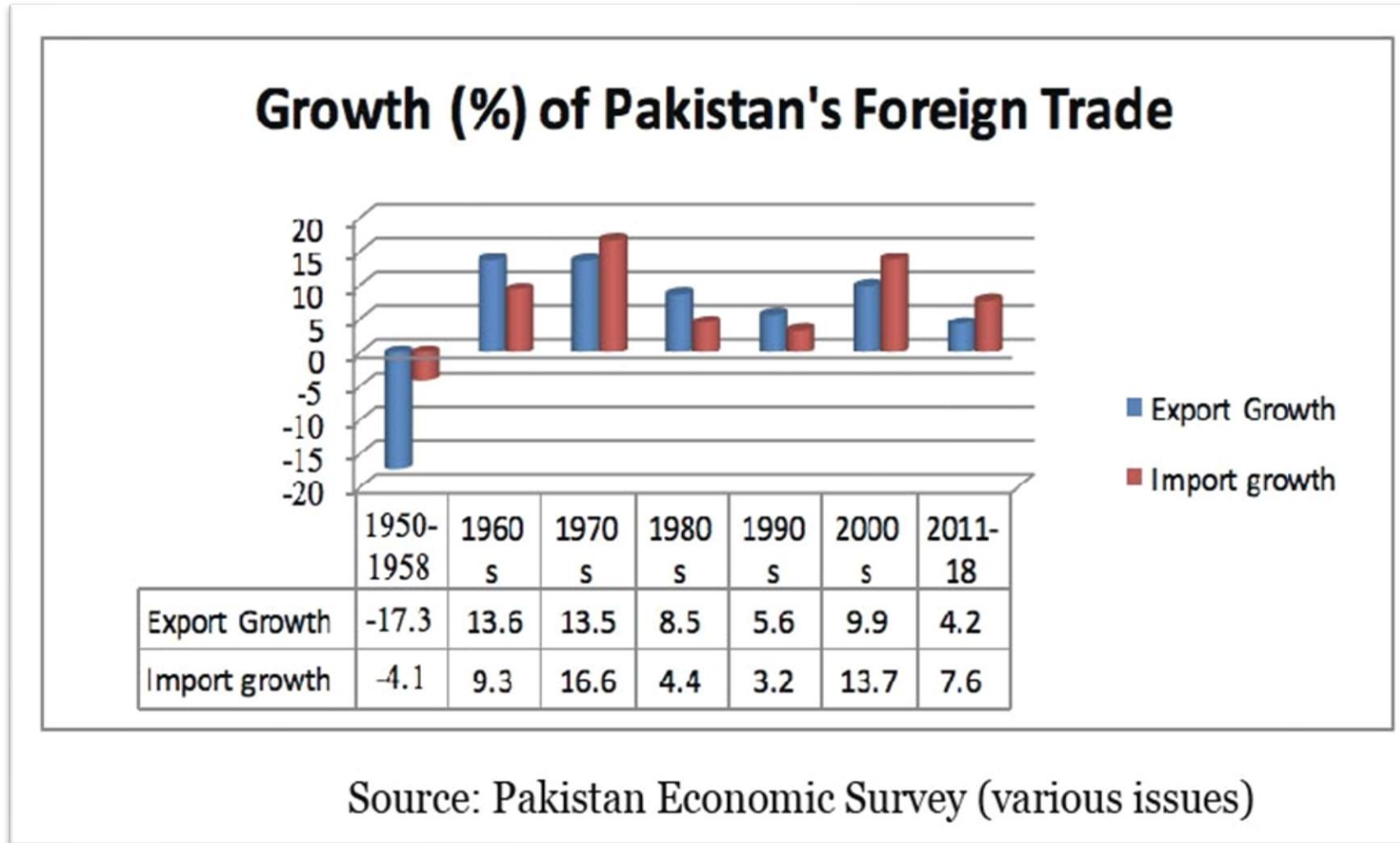
Trendovi stope rasta BDP-a: Povijesna perspektiva

- Stopa rasta BDP-a Pakistana bilježila je značajne fluktuacije tijekom desetljeća:
 - **1960-ih:** Visoka stopa rasta od 6-7% zbog industrijalizacije i poljoprivredne produktivnosti.
 - **1970-ih:** Pad na 3-4% usred političke nestabilnosti i nacionalizacije.
 - **1980-ih:** Umjeren rast od 5-6% sa strukturnim prilagodbama.
 - **1990-ih:** Mješoviti rast s razdobljima oporavka i stagnacije, u prosjeku oko 4-5%.
 - **2000-ih:** Vrhunac rasta od 7-8% tijekom Musharrafove ere.
 - **2010-ih:** Fluktuacije zbog utjecaja globalne financijske krize i strukturnih izazova, u prosjeku 3-5%.

Nedavni trendovi

- **Od 2018. do 2023.** godine, rast BDP-a Pakistana suočio se sa značajnim izazovima:
 - 2018.-2019.: Usporen rast zbog ekonomskih neravnoteža i strukturnih reformi.
 - 2020.: Pad zbog pandemije COVID-19.
 - 2021.-2022.: Oporavak sa stopom rasta od oko 4-5%, potaknut oporavkom poljoprivrede i sektora usluga.
- Pakistanska gospodarska povijest od 1947. do 2023. godine svjedoči o njegovoj otpornosti i prilagodljivosti suočenoj s brojnim izazovima.
- **Na stopu rasta BDP-a utjecali su različiti čimbenici:** političke promjene, globalne ekonomske trendove i odluke domaće politike.
- **U budućnosti** će održivi gospodarski rast ovisiti o nastavku strukturnih reformi, ulaganjima u infrastrukturu i učinkovitom upravljanju vanjskim izazovima.

Sl. 10. Kretanje vanjske trgovine Pakistana, 1950. – 2011.

Teška lokalizirana nesigurnost opskrbe hranom

- Zbog raseljavanja stanovništva, ekonomskih ograničenja i visokih cijena glavne prehrambene namirnice - procjenjuje se da se oko 4,7 milijuna ljudi - **25% stanovništva**, suočava s *visokom razinom akutne nesigurnosti opskrbe hranom*.
- Pšenično brašno - glavna prehrambena namirnica u zemlji.
- Između travnja i lipnja 2022. god. u 25 analiziranih okruga u pokrajinama Baludžistan, Sindh i Khyber Pakhtunkhwa cijene pšeničnog brašna, bile su na visokim razinama na većini tržišta - što je ograničavalo pristup osnovnoj hrani (2022.)

Usluge

- Država je jako **loša u pružanju modernih usluga** kao što su čista voda, medicina, usluge javnog prijevoza i školstva.
- Preslaba je da prisili velik dio stanovništva da plaća poreze ili da kontrolira korupciju među dijelovima vlastite administracije.
- Dijelom kao rezultat lošeg obrazovanja, obični ljudi vrlo su loši u samoorganizaciji traženja i stvaranja takvih usluga.
- Određene skupine su **potpuno izvan sustava** i nemaju pristup zaštiti, pokroviteljstvu ili milosrđu.
- Ipak, sustav osigurava da velika većina stanovništva barem ima dovoljno hrane.

Politika -nastanak Pakistana

Ideja o stvaranju zasebne države za muslimane u južnoj Aziji došla je vrlo kasno.

Prvi ju je predlagao Iqbal 1930. – iako je još uvijek bilo predviđeno da bi takva država bila dio šire Indijske konfederacije.

Ubrzo nakon toga, za novu predloženu državu skovan je naziv 'Pakistan'.

Takozvana '**Teorija dvije nacije**' je na neki način bila implicitna u ideologiji Muslimanske lige (pakistanska politička stranka).

Ova teorija tvrdi da indijski hindusi i muslimani imaju obilježja **dva različita etnokulturna naroda.**

Sl. 11. Indija prije podjele 1947. godine

- Propašću britanskog kolonijalnog carstva 1947. – pitanje opstanka dotadašnjeg političko-geografskog sustava Indijskog carstva.
- Hindusko-muslimansko rastuće nasilje.
- **Rezolucija iz Lahorea iz 1940.** - Muslimanska liga postavlja zahtjev za nezavisnom muslimanskom državom.

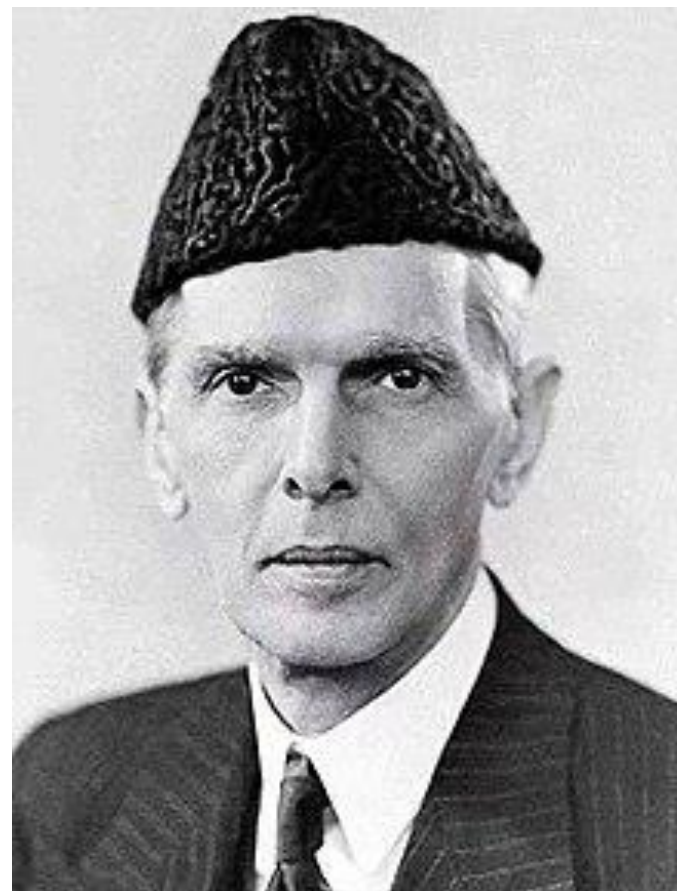

Izvor: <https://theconversation.com/five-myths-about-the-partition-of-british-india-and-what-really-happened-187131>

Podjela Indija/Pakistan

- **Mohammed Ali Jinnah** u početku nije govorio o potpunom odvajanju od Indije, već o "podjeli Indije na autonomne nacionalne države".
- Godine 1939., Jinnah je izjavio da, iako Hindusi i Muslimani jesu odvojene nacije, „moraju dijeliti svoju vlast u zajedničkoj domovini“.

Sl. 12. Mohammed Ali Jinnah, osnivač Pakistana

- Britanci su se dogovorili s **Indijskim kongresom** (najjača indijska stranka) i Muslimanskom ligom o neovisnosti i podjeli.
- Pakistan se trebao sastojati od dvije polovice odvojene s gotovo 1 600 km indijskog teritorija: na istoku, područja **provincije Bengal** s muslimanskom većinom; a na zapadu, većinski muslimanska područja **provincije Punjab**.

- Pokret za Pakistan izašao je iz ruku Jinnaha.
- U njegovom slavnom govoru u Pakistanskoj ustavotvornoj skupštini ustanovio je:

... „u Pakistanu, Hindusi bi prestali biti hindusi, a muslimani bi prestali biti muslimani, ali ne u vjerskom smislu, jer to je osobna stvar svakog pojedinca, već u političkom smislu kao građani države“.

Sl. 13., 14. Nastanak Pakistanana

The Economist

Izvor: The Economist, <https://www.economist.com/the-economist-explains/2021/08/13/why-the-partition-of-india-and-pakistan-led-to-decades-of-hurt>

Izvor: <https://www.asianstudies.org/publications/ea/archives/teaching-about-the-1947-partition-of-british-india-literature-and-oral-history/>

Migracija Indija – Pakistan, 1947.

Video karta:

<https://www.aljazeera.com/news/2022/8/12/infographic-how-were-the-india-pakistan-partition-borders-drawn>

Kratki film:

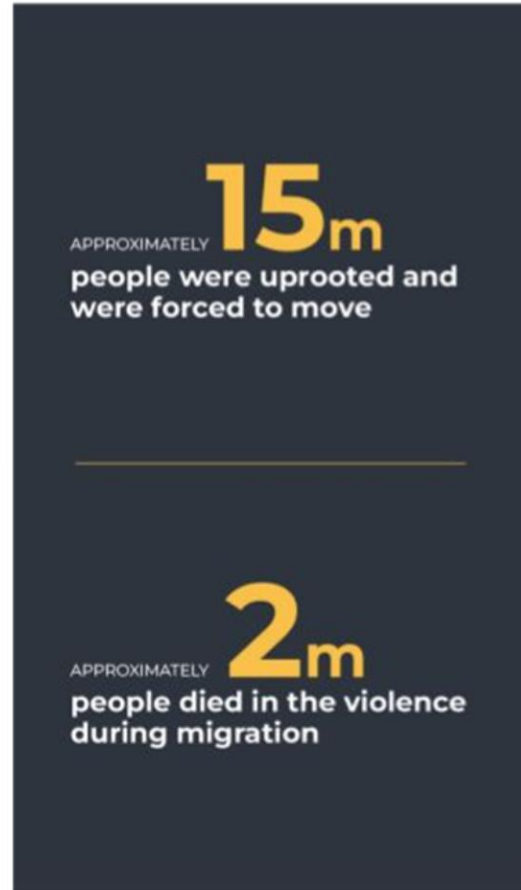
<https://theconversation.com/five-myths-about-the-partition-of-british-india-and-what-really-happened-187131>

Sl. 15. Migriranje nakon podjele iz Indije u Pakistan, i obrnuto

INDIA-PAKISTAN PARTITION 1947

World's largest forced migration

In August 1947, the British ended their 200-year rule over the Indian subcontinent and divided it into two separate nations: Hindu-majority India and mostly Muslim Pakistan.

Indian refugees crowd onto trains as a result of the creation of two independent states: India and Pakistan.

Hindu and Sikh women and children arriving from Pakistan at Bombay on a British-India liner.

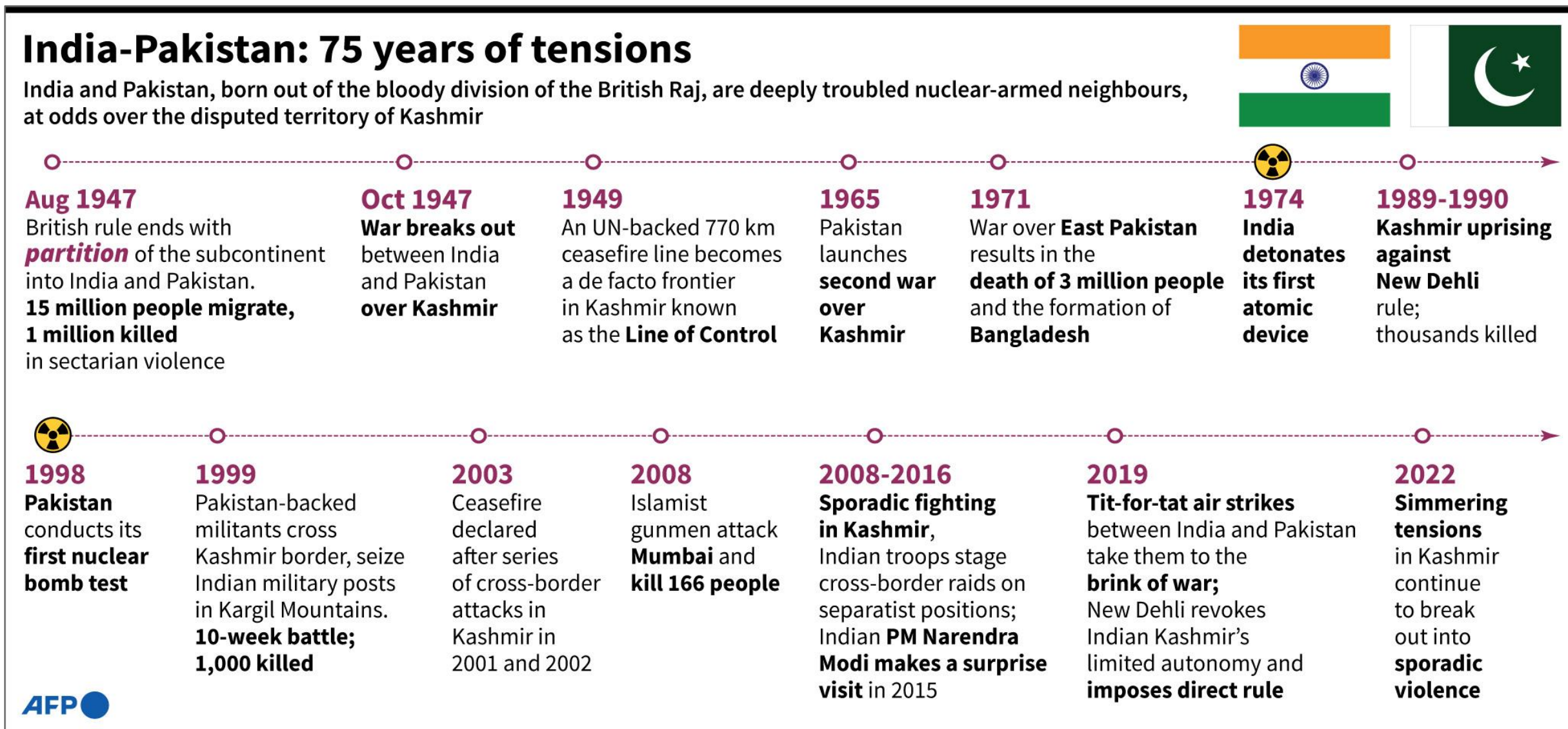

Source: The 1947 Partition Archive, Stanford | Photos: Gettyimages | August 12, 2022

Izvor: <https://www.aljazeera.com/news/2022/8/12/infographic-how-were-the-india-pakistan-partition-borders-drawn>

Sl. 16. Indijsko-pakistanski sukob - pregled

Jammat (Džemat) Islami

- **Syed Abu Al Maududij** (1903. – 1979.) – osnovao Pakistansku političku stranku, u Lahoreu 1941.
- -> jedan od vodećih mislilaca međunarodnog islamističkog kanona.
- Osnovana na temelju neprijateljstva prema britanskoj vladavini i privrženosti ideji univerzalnog muslimanskog Ummeta.
- Također su gajili duboko nepovjerenje u sekularizam M. Jinnaha i drugih muslimana.

- **Džemat** je doživio najveći uspjeh među obrazovanim slojevima, i stekao je utjecaj na sveučilištima i medijima te ih učinio ključnim dijelom svoje strategije.
- Džemat ostaje stranka nadobudnih urbanih nižih srednjih slojeva, a posebno njihovih obrazovanijih elemenata.
- Cijeli puritanski i intelektualni stil prilično je stran - ne samo masi ruralnog stanovništva, već i gradskom proletarijatu.
- Neprijateljstvo pakistanskih dominantnih klasa i nedostatak klanske i pokroviteljske baze.
- **Cilj stranke** je transformacija Pakistana u islamsku državu, kojom upravlja šerijatski zakon, kroz postupan pravni i politički proces.
- Iako vrlo utjecajna, stranka ima samo oko 5 % biračkog tijela.

Sl. 17. Jaamat-e-Islami Pakistan, logo stranke

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Jamaat-e-Islami_Pakistan#/media/File:Jamaat-e-Islami_Pakistan_Logo.png

- Od ranih 1980-ih, stranka je razvila bliske veze s Jamaat-e-Islami Kašmirom i djelovala kao prethodnica oružane pobune u toj pokrajini.
- Bez da su sami uzeli oružje, džematlije su također pokazale značajne simpatije prema militantnosti.
- Velik dio članova **Al Qaide** koji su uhitile pakistanske vlasti - priveden dok su boravili kod članova džemata.
- Stranačko vodstvo nije će da to odražava stranačku politiku.
- **Hizbul Mujahidin**, kašmirska militantna skupina koja je provodila terorizam protiv Indije, zapravo je ogranak Džemata.

Jammu i Kašmir

- Indijska savezna država **Jammu i Kashmir** - poznata kao Kašmir - teritorij je u SZ dijelu indijskog potkontinenta - površine 101 387 km², 17, 8 mil.st.
- Pakistanski dio Kašmira - površine 85 793 km², 5.8 milijuna stanovnika.
- Dio kašmirskoga teritorija (Aksai Chin) pod kontrolom je NR Kine.
- 46 % Kašmira pripada Indiji, 38 % Pakistanu i 16 % Kini.
- Glavni grad indijskoga dijela je Srinagar (ljetna rezidencija) i Jammu (zimski rezidencija), a pakistanskoga Muzaffarabad.

- Cijelim područjem teče nekoliko većih rijeka (Ind, Chenab i dr.), ali njihove doline nemaju veću gospodarsku važnost.
- Stanovnici su pretežno **muslimani**.
- Godine 1586. osvojio ga je veliki mogul Akbar.

- Od 1756. do 1819. bio je pod vlašću Afganaca. Potom ga je zauzeo vladar Pundžaba Ranjit Singh.
- On je **malenu kneževinu Jammu** predao Gulab Singhu, koji je, nakon prvoga rata Britanaca protiv Sikha, dobio od Britanaca 1846. cijeli Kašmir
- Uvjet je bio da prizna britanski suverenitet.
- Njegovi su potomci vladali područjem sve do sredine 20. st.

Podjela Kašmira

Sl. 18. Karta Kašmira

Kašmir čini niz zavala okruženih visokim planinskim lancima Himalaje, Karakoruma, Ladaka i Pir Panjala.

Između njih se nalazi plodna i gusto naseljena, 135 km duga i 30 do 40 km široka dolina rijeke Jhelum (**tzv. Kašmirska dolina**).

To je populacijsko i gospodarsko središte Kašmira.

Povijest Kašmira

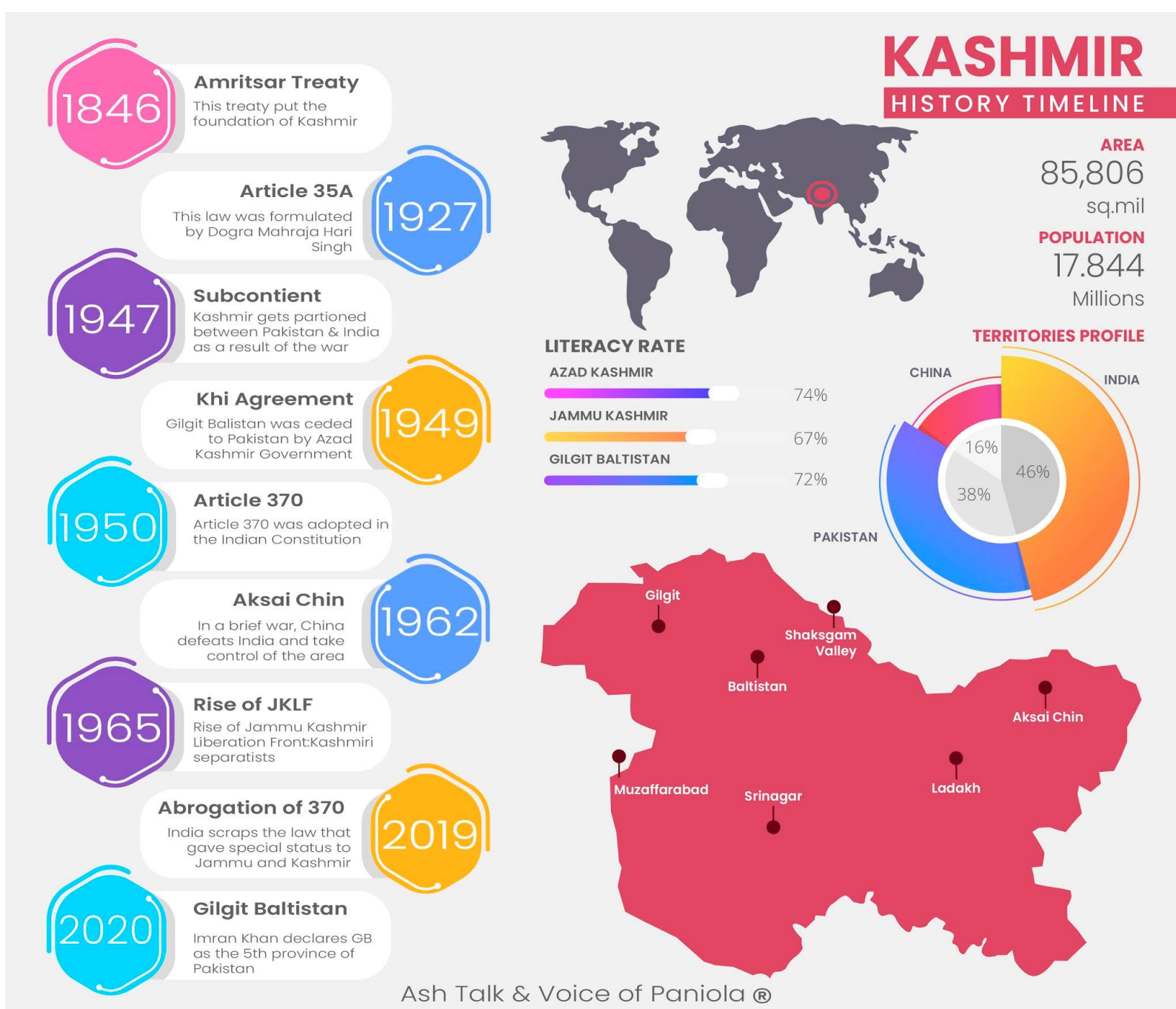
U vrijeme podjele potkontinenta prema Zakonu o neovisnosti Indije, Kašmir je mogao postati neovisna država ili se pridružiti Indiji ili Pakistanu.

U početku, maharadža Hari Singh nije izabrao nijednu od te dvije države - želio je da **Kašmir postane neovisan**.

U listopadu 1947., kada su pripadnici pakistanskog plemena napali državu - maharadža je odlučio pridružiti se Indiji.

-> u zamjenu za njenu pomoć protiv pakistanske invazije.

Sl. 19. Kašmir od 1846.

- Kašmirska strategija pakistanske Međugranske obavještajne službe (ISI-ja) odražavala je dugogodišnju pakistansku strategiju promicanja pridruživanja Kašmira Pakistanu.
- Neovisnost Kašmira njima nije opcija.
- **Jammu-kašmirski oslobodilački front** – borba za neovisnost cijelog Jammu i Kašmira.
- **Izvori nemira:** militantne skupine koje su podupirale ISI, islamističke radikalne skupine, medrese i mreže koje su služile za aktiviranje pakistanskih dragovoljca za džihad.

Izvor: <https://nournews.ir/En/News/74778/JKLF-initiates-quot;Tahafuz-e--Jammu-Kashmirquot;-Campaign>

Sukobi za Kašmir

- Kašmir – od prošlosti služi kao **prolaz i trgovinsko „raskršće”** između južne i središnje Azije te Kine na istoku.
- **Indijsko-pakistanski sukob** - od II. svjetskog rata jedna od definirajućih karakteristika azijske sigurnosne situacije.
- Nikada nije postignuto stabilno i trajno rješenje pa su dvije države i dalje u vrlo zategnutim odnosima i traže priliku da direktno ili indirektno naškode jedna drugoj.
- Strateški položaj regije, vodni resursi, etnički složeno stanovništvo – i dalje utječe na nestabilan položaj Kašmira te je izvor sukoba i dr. potencijalnih problema.
- Prvi indijsko-pakistanski rat - zove se još i Prvi kašmirski rat. Započeo 1947. godine.
- Nakon početnog pakistanskog napredovanja, konflikt će trajati još godinu dana. U siječnju 1949. bit će potpisano primirje.
- Drugi indijsko-pakistanski rat počeo je u kolovozu, a završio u rujnu 1967. godine. Pakistan je prvi prekršio primirje.

- Rat je počeo pakistanskom **operacijom Gibratar**
- To je bila operacija infiltracije s namjerom da se izazove pobuna u regiji Kašmir i Jammu.
- **Cilj** - svrgavanje indijske vlasti.
- Indijski odgovor - masivna invazija na Pakistan i ubrzo su obje strane zabilježile značajne ljudske gubitke i materijalnu štetu.
- Pakistan je izgubio dio teritorija i nije uspio zauzeti Kašmir.
- Indija je spriječila pakistansku infiltraciju, dobila je dodatni teritorij i izrasla kao vojna sila na azijskom kontinentu.

- Treći indijsko-pakistanski rat bio je specifičan.
- To ujedno bio **rat za nezavisnost Bangladeša** i jedini sukob Indije i Pakistana izvan regije Kašmir i Jammu.
- Uzrok sukoba bila je politička borba hinduističkih i muslimanskih političara, koja je rezultirala objavom nezavisnosti i stvaranjem nezavisne države Bangladeš.
- Rat je počeo **22.11.1971.** pakistanskim napadom koji je pokušao ugušiti separatističke ambicije Bangladeša.

Izvor: <https://www.outlookindia.com/website/story/india-news-50-years-of-bangladesh-liberation-and-indo-pakistan-war-of-1971-how-it-happened/405179>

- Akcija pakistanskih snaga stvorila je veliku izbjegličku krizu u kojoj su milijuni morali napustiti svoje domove.
- Indija je intervenirala jer je sve što šteti Pakistanu dobro za nju.
- Ubrzo su indijske snage (kao i u prethodnom sukobu) porazile pakistanske oružane snage (Indo-Pakistani War of 1971, 2015).
- Rezultati sukoba bili su zastrašujući - to je bio **najkrvaviji konflikt između Indije i Pakistana**.
- Pakistanske oružane snage predale su se indijskoj komandi, mornarica i zrakoplovstvo su uništeni, a bilo je mnogo vojnih i civilnih žrtava.
- Indija je zarobila i velik broj pakistanskih državljana.
- **Stvorena je država Bangladeš** (Indo-Pakistani War of 1971, 2015).

- **Kargilski rat iz 1999.**, nazvan prema dijelu teritorija na kojem se vodio sukob - zadnji je službeni sukob Indije i Pakistana.
- Sukob je počeo kad su pakistanske paravojne snage s kašmirskim pobunjenicima ušle u **regiju Kargil**, prešle liniju razgraničenja, odnosno indijsko-pakistansku granicu i zauzele indijski teritorij.
- Pakistan je na taj način pokušao uspostaviti kontrolu nad regijom.
- Napad je imao i političku pozadinu - 1998. general Pervez Musharraf došao na čelo pakistanskih oružanih snaga.
- Indija je uzvratila vojno i diplomatski i nakon dva mjeseca borbi uglavnom je povratila izgubljeni teritorij.

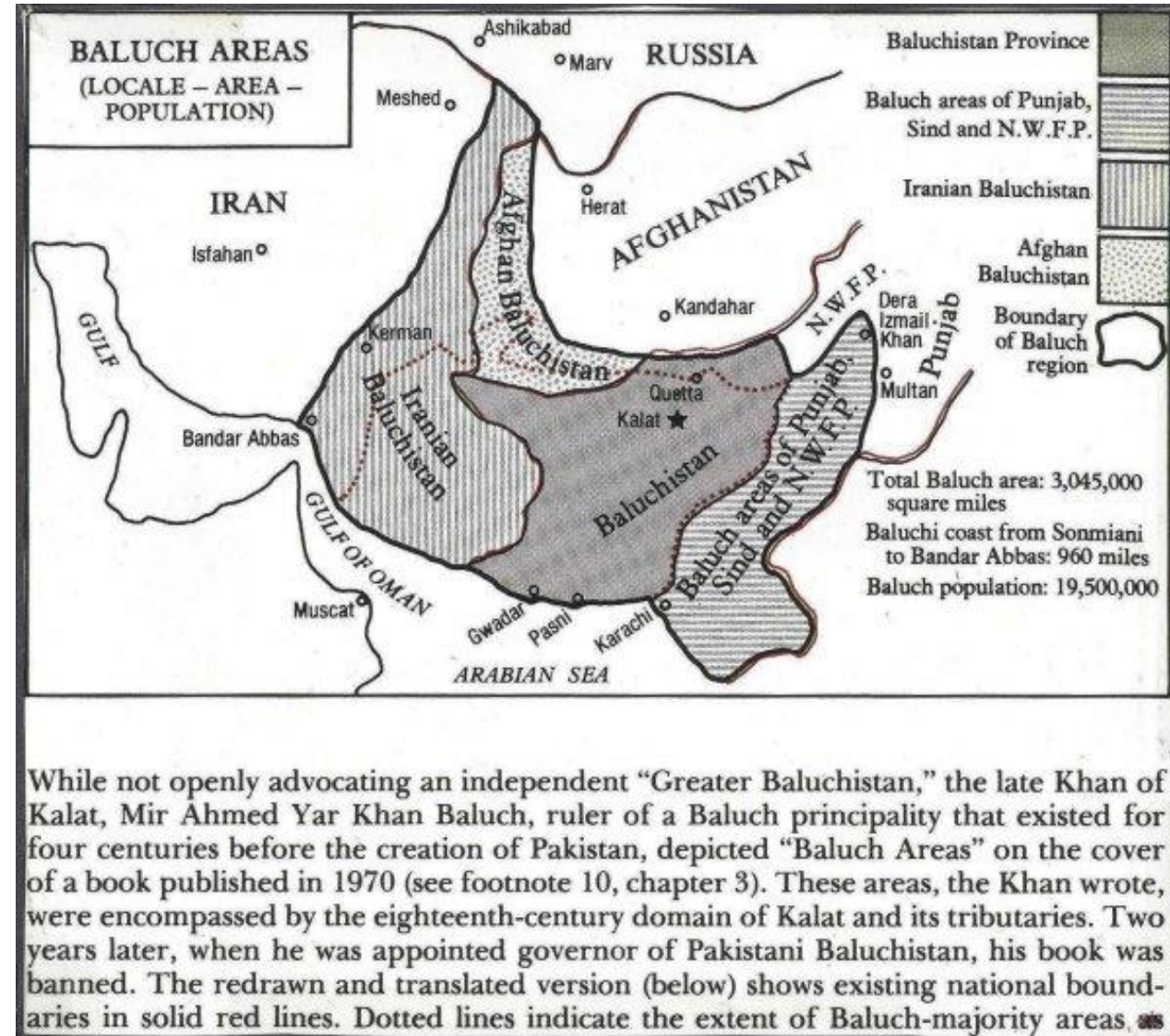
Nastavak indijsko-pakistanskog sukoba

- Situacija u Afganistanu također utječe na vrlo **osjetljiv mir između Indije i Pakistana**.
- U posljednjih 60 godina Indija i Pakistan su zaratili su 4 puta - s razarajućim posljedicama na stanovništvo i odnos između dviju država.
- Regionalni događaji i ekonomske razlike također snažno utječu na odnos Indije i Pakistana i mogu zaoštriti njihov odnos.
- **Tradicionalna netrpeljivost** pretvorila se u natjecanje u ekonomskom, društvenom, socijalnom, vojnom i u svim dr. aspektima.

- Plemensko-etnički konflikti i negativan utjecaj situacije u Afganistanu pridonijeli su tome da Pakistan sve više gubi utjecaj u regionalnim zbivanjima (Butt i Schofield, 2012).
- **Regionalni balans moći** koji je nekada postojao - sada je poremećen.
- Indija je država u razvoju, a situacija u Pakistanu svakim danom sve više zabrinjava.
- Zapadne države su se okrenule Indiji, dok je Kina fokusirana na Pakistan.
- Vojno-politička elita u Pakistanu neće dopustiti **indijsku regionalnu dominaciju** - postoje velike šanse za izbijanje indijsko-pakistanskog sukoba.
- Ponašanje **međunarodne zajednice** značajno doprinosi izazivanju sukoba između Indije i Pakistana.
- Rivalstvo SAD-a i Kine stvara sve veće regionalne tenzije.
- Ovakva situacija je ostavština iz hladnog rata - umjesto Kine, tada je SSSR utjecao na regionalne odnose.

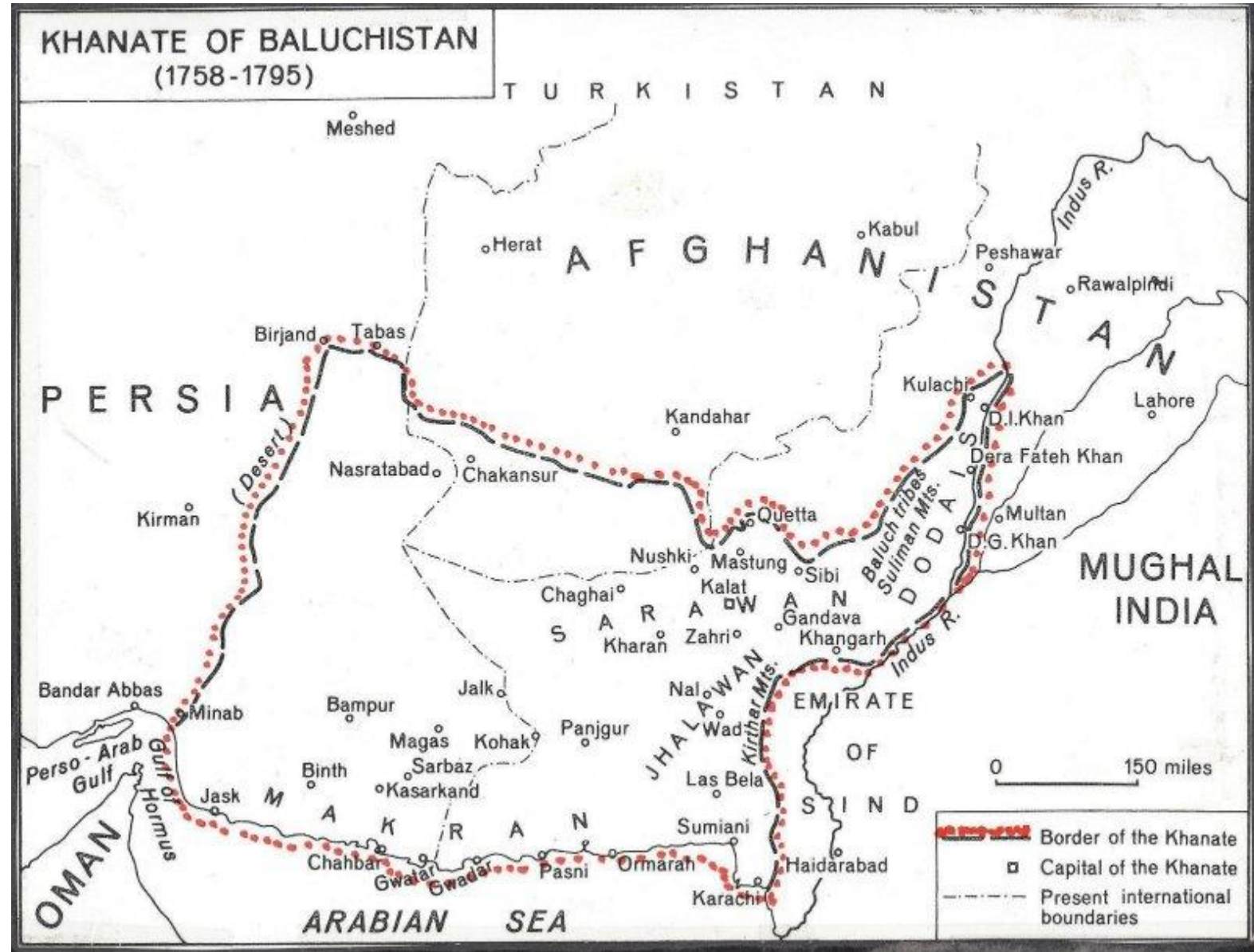
Problem Baludžistana

- Jedno od najvažnijih obilježja Srednjeg istoka i djelomično i indijskog potkontinenta - proces **nedovršene politogeneze, tj. podjele etnikuma** i nelogično povučenih (nametnutih) granica.
- To se odnosi i na podjelu Kurda, Azera, Arapa, Baludža, Paštuna (Patana), Sinda, Bengala, Naga i dr.
- Sve to nameće probleme koji, uz neke iznimke (Naga-land u Indiji), nisu riješeni i koji bitno opterećuju i unutarne političke prilike i vanjske odnose (Pavić, 1981.)

Sl. 21. Kanat Baludžistan

- **Naziv Baludžistan** - od imena plemena Beludži (Baloči), koje je potkraj 6. st. nastavalo područje južno od Kaspijskog jezera, a u 11. i 12. st. doselilo se u sadašnje područje.
- U 7. st. njime su zagospodarili Arapi.
- Godine 1549. Baludžistan je dospio pod vlast velikih mogula.
- U razdoblju **1847. – 57.** zapadni Baludžistan uključen je u Iran.
- U drugoj polovici 19. st. istočni Baludžistan postao je **dio Britanske Indije**, a nakon njezine podjele na Indiju i Pakistan pripao je Pakistanu (1947).
- **Izoliran i periferan prostor.**

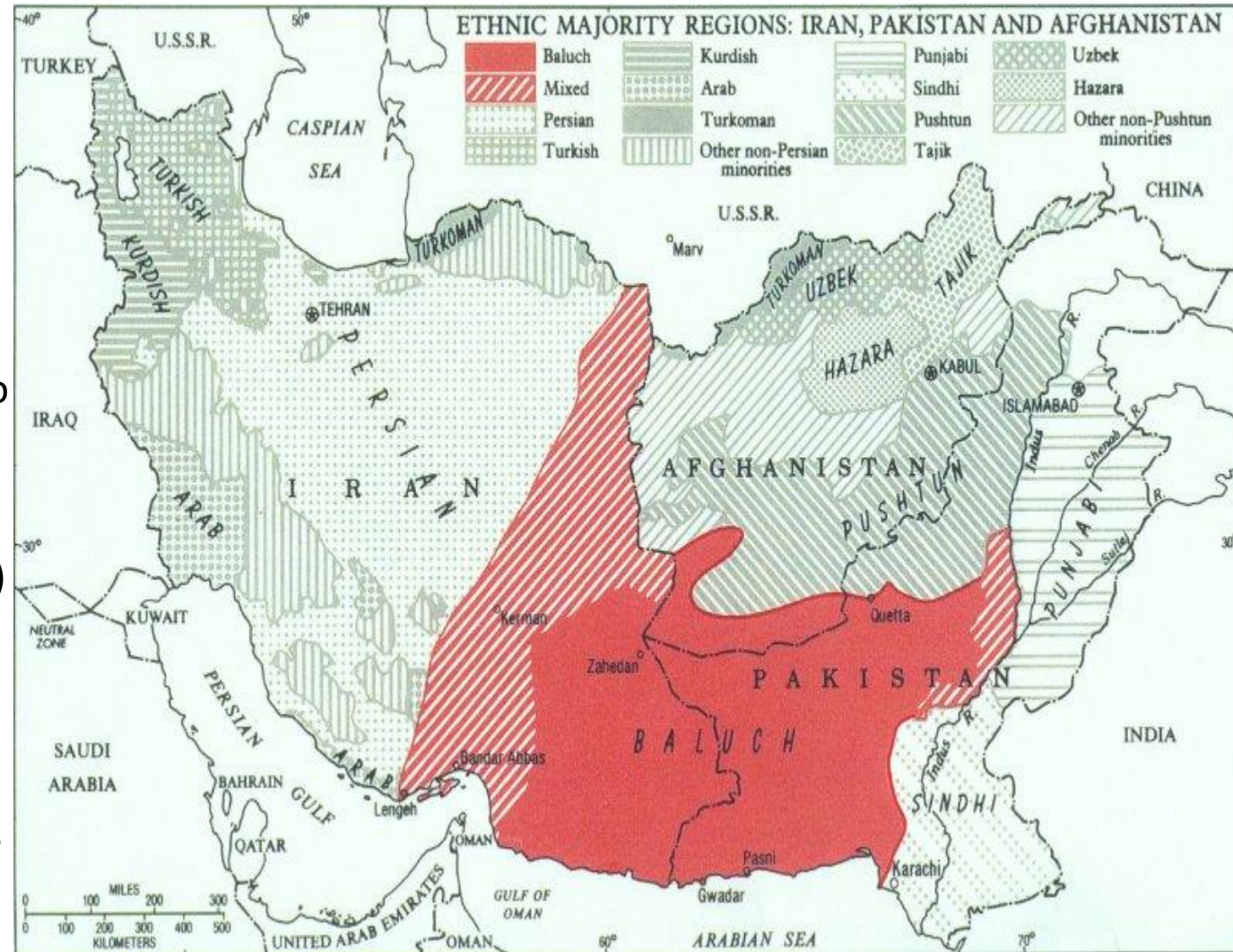

Geografska i geopolitička lokacija Baludžistana

- Dugo se odlikovala karakteristikama ***međuprostora i periferičnosti*** između 4 jača životna žarišta:
 - 1. onog u dolini Inda za koji je Baludžistan (baš kao i Pakistan) samo rubna stočarska zona male vrijednosti,
 - 2. Baludžistan je periferno lociran i u odnosu na kandaharsko-gaznjevsku afganistansku regiju jezgre,
 - 3. periferičnost je obilježje i s obzirom na perzijske regije jezgre, koje su i znatno udaljene i podijeljene u više centara moći,
 - 4. periferičnost je obilježje i spram arapskog žarišta na Arapskom poluotoku (Pavić, 1981).

Sl. 22. Etničke manjine u Iranu, Pakistanu i Afganistanu

- Zbog **specifične lokacije i periferičnosti** Baludžistan se, do osnivanja Pakistana 1947. god. odlikovao dvama bitnim geopolitičkim obilježjima:
- Imao je, kao i Afganistan, **tamponsko značenje** za centre moći na indijskom potkontinentu, i zatim bio podijeljen među jačim životnim žarištima.
- Povlačenjem relativno novijih granica (od kraja 19. st.) Baludžistan je konačno **podijeljen između Afganistana, Irana i Britanske Indije**.
- Time se začeo problem koji traje i danas - to je pitanje formiranja Baludžistana kao nove države.

Izvor: <http://balochhomeland.weebly.com/maps.html>

- Od 1950-ih u pakistanskom i iranskom dijelu Baludžistana povremeno izbijaju pobune protiv središnje vlasti.
- U Pakistanu je pokrajina *Balochistan* (347 190 km²; 12,3 mil. st., 2017.) bila najnerazvijenija unatoč bogatim ležištima plina, ugljena i nafte.
- U njoj sukobi traju od 1958. – 60. i 1963. – 69. te snažnije od 1973., nakon stvaranja **Baludžistanske oslobodilačke fronte.**
- **Separatizam Baludža** u Pakistanu podupirao je i Afganistan tijekom 1980-ih, težeći da preko Baludžistana izađe na more.
- Jedna od najvažnijih geopolitičkih obilježja Baludžistana - dugo obalno pročelje u Omanskom zaljevu i Arapskom moru.

- Baludžistanski problem u Pakistanu jasno pokazuje da se određeni odnos Pakistana ponavlja.
- Nekadašnja represija prema Istočnom Pakistanu nastavlja se **represijom prema Baludžima.**
- Ist. Pakistan mogao se lakše oduprijeti zbog geografske lokacije. tj. teritorijalnog diskontinuiteta i udaljenosti od Zapadnog Pakistana - ali i pomoću Indije.
- Baludžistan je u mnogo težoj poziciji.
- **Baludžistanska kriza** potencijalno je jedna od najtežih u graničnoj zoni Srednjeg istoka.
- Ona ima kumulativno značenje u prostoru gdje separatizmi ili federalizacija prijete ne samo Pakistanu, nego i Iranu.

Sl. 23. Iranski dio Baludžistana

- Za Iran njegov sektor Baludžistana znači mogućnost izlaza na otvoreno more, i izvan zone Hormuškog prolaza.
- To ima bitno **strateško značenje**.
- Bez Baludžistana Iran ostaje zatvoren u Zaljevu tj. gubi obalu Omanskog zaljeva.
- Za Pakistan problem Baludžistana se mora promatrati u širem okviru mogućnosti dezintegracije te države.
- Upravo u Baludžistanu Pakistan ima naftu, plin, ugljen, sadru i druga rudna bogastva.

Potencijalna neovisnost Baludžistana

- S novom državom postavila bi se odmah pitanja njezine ***ekonomske opstojnosti*** u uvjetima relativno skromnih životnih izvora:
- **Prehrambena osnova nije dovoljna**
- samostalno je teško razviti proizvodnju rudnog blaga
- opća nerazvijenost i nedostatak kadrova i kapitala su izraziti
- **tranzitne mogućnosti** su tek potencijalnog značaja - nema ni adekvatnih luka ni ostale infrastrukture.
- To znači da bi se nova država u svom (ubrzanom?) razvitku morala bitno osloniti na međunarodnu zajednicu.
- To nosi sa sobom i složene međunarodno-političke implikacije koje slijede iz geopolitičke lokacije novog Baludžistana.

- **Problemi Pakistana** su teški - temelje se na tome da se općenito teritorijalna i granična pitanja, koja uključuju bitne ekonomske i etničke probleme među državama, najteže rješavaju.
- Problem Baludžistana (ali i Patanistana) za sada je odgođen zbog afganistanske krize.
- S rješanjem te krize on se može opet aktivirati - postizanje autonomije ili federalnog statusa najbolje bi moglo odgovarati interesima tih naroda.
- Pokušaji **političko-teritorijalnog prestrukturiranja** političke karte unijeli bi u tu regiju dosta novih elemenata nestabilnosti.
- Otvorili bi nove mogućnosti za **ostvarivanje interesa velesila** u zoni koja je opterećena drugim problemima.

Zaključak

- Pokušaj razumijevanja pakistanskih **unutarnjih struktura i dinamike** je kompliciran.
- Pakistan je podijeljen, neorganiziran, ekonomski zaostao, korumpiran, nasilan, nepravedan, često ugnjetava siromahe i žene.
- Dom je iznimno opasnih oblika ekstremizma i terorizma – ‘a ipak se kreće’.
- Dakle, Pakistan je **iznenađujuće čvrsta i otporna država i društvo**.
- Također ga obilježava **siromaštvo**, ali i ne tako velika nejednakost kao što izgleda izvana.

Literatura i izvori

- Lieven, A. (2013): Pakistan: A hard country, Public Affairs, N.York
- Hrvatska enciklopedija: Beludžistan, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=6808>
- Kabir, A. (2020): Kashmir Timeline: A Brief History of Kashmir Conflict, <http://ashhtalk.202012/kashmir-timeline-brief-history-of.html>
- Pavić, R. (1981): Problemi Afganistana i susjednih država, Politička misao, br.1-2
- Šabanić, Emir (2016): Povijest indijsko-pakistanskog sukoba. *Polemos: časopis za interdisciplinarna istraživanja rata i mira*, 19 (37); 121-136.
- Zaidi, H., n.d., Saga of Pakistan's economy since 1947, Hilal English, The Pakistan Armed Forces Magazine, Hilal English, <https://www.hilal.gov.pk/eng-article/detail/MTE0Mg==.html> (3.3.2023.)
- Hrvatska enciklopedija, Kašmir, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=30716>

- Zahvaljujem na slušanju!

- Pitanja?